

Kuinka Etelä ja Pohjoinen kohtaavat yhteiskunnallista kehitystä selittävässä teorioissa

Maija Hyle

ABSTRACT

The purpose of this paper is to present the essential theories of development and to analyze the changes in the scientific discourse of the theories. The theme of the paper is important as all parts of the world have become crucial in the process of deepening global-wide cooperation. Development of the southern hemisphere is in our common interest. Presented theories are analyzed through various ways. Theories are reflected to the idea of endogenous and exogenous natures of development. The counterpart whether development is universal or particular is also discovered.

Theories are divided roughly into two: economic and non-economic theories. This division of theories emphasizes the most remarkable change in the attitudes towards development. The role of economic aspects has never vanished totally from the development discourse; however, its significance has diminished.

The logic of the theories of development has followed the same path over the decades. The biggest reason for that is the fact that scientific background for the theories has stayed the same. The general approach to development has been universalistic and exogenous even though often indicated that development is endogenous and particularistic.

Tämän artikkelin tavoitteena on esitellä tärkeimmät yhteiskunnallisen kehityksen teoriat ja analysoida mahdollista tieteellistä diskurssin muutosta niissä. Artikkelin teema on ajankohtainen ja tärkeä kansainvälistyvässä ja globalisoituvassa maailmassamme. Maapallon kaikki mantereet ja alueet ovat tärkeitä alati syventävässä maailmanlaajuisessa yhteistyössä, jossa on myös mukana Eteläinen pallonpuolisko, jonka kehitys niin ikään on kaikkien etu. Ikuinen kehitys ja paremman tulevaisuuden tavoittelu on osa ihmisluonnetta. Seuraava lainaus kuvaakin hyvin kehityksen roolia yhteiskunnissamme.

"Development is a founding belief of the modern world. Progress has long since replaced God as the icon of our age." (Peet & Hartwick 1999, 1.)

Kehityksen teoriat voidaan kategorisoida monella tavalla. Tässä artikkelissa ne on luokiteltu taloudellisiin ja ei-taloudellisiin teorioihin. Teoriat esitellään kutakuinkin kronologisessa järjestyksessä, joten niiden kehitys on helposti nähtävissä. Jako taloudellisiin ja ei-taloudellisiin teorioihin korostaa merkittävintä diskurssinmuutosta teorioissa. Taloudelliset seikat ovat aina olleet merkittävässä roolissa kehityksen teorioissa, mutta niiden merkitys on vähentynyt. Samalla tilalle on noussut uusia kehitykseen vaikuttavia tekijöitä

1. KEHITYKSEN SISÄ- JA ULKOSYNTYISYKSESTÄ

Riggsin prismaattinen malli

Riggsin prismaattinen malli on yksi ei-taloudellisista kehityksen teorioista. Tässä artikkelissa pureudutaan erityisesti tämän teorian yhteen osaan, joka toimii artikkelin viitekehityksenä. Riggsin tavoitteena oli tuottaa kehityksen teoria, joka ei ole niin induktiivinen ja etnosentrinen kuin edeltäjänsä. Aiemmat kehityksen teorat ja mallit sopivat hyvin Pohjoisen yhteiskuntiin, mutta niiden soveltuvuus Etelään on kyseenalaista ja rajoittunutta. Riggs loi mallin, joka keskittyy hallintoon ja hallinnon keinoihin vaikuttaa kehitykseen Etelässä. Uusi lähestymistapa kehitykseen oli luonnollinen, olihan jo esitetty ajatuksia, että Etelän omat yhteiskunnalliset systeemit vastaavatkin paremmin yhteiskunnallisiin ongelmiin kuin siirretyt Pohjoisen rakenteet (ks. esim. Rahnama 1997: 379-380). Riggs väittääkin, että koska jokaisella yhteiskunnalla on omat ongelmansa myös hallinnon keinot ratkaista ongelmat vaihtelevat - yksi yhteiskunta ei voi ratkaista toisen yhteiskunnan ongelmia. (Riggs 1963, 9-11; Riggs 1973, 2.) Pohjoisen kokemuksiin perustuva hallinnon ideaalimalli ei siis sovellu muunlaisessa kehitysvaiheessa oleviin yhteiskuntiin. (Salminen & Hyyryläinen 1989, 176.)

Prismaattinen malli on yhteiskuntatieteellinen ja ei-taloudellinen kehityksen teoria. Sillä on huomattavia yhtäläisyyksiä sekä modernisaatioteorioiden (esim. Levy) että muun muassa Parsonsin rakennefunktionalismin kanssa (esim. Salminen & Hyyryläinen 1989, 176). Modernisaatioteorioiden ideat ovat läsnä mallissa vaikka Riggs kieltääkin mallinsa olevan polarisoitunut modernisaatioteorioiden tapaan. Riggs asettaa kaikki valtiot janalle, jonka toisessa päässä on traditionaaliset yhteiskunnat ja toisessa päässä modernit. Yhteiskunnat, joissa rakenteet ovat spesifioituneet hoitamaan tiettyä yhtä funktiota (esim. koulu kouluttaa, puolueet ja poliittiset järjestelmät keskittyvät politiikkaan, perhe on pääasiallisesti biologinen yksikkö), ovat Riggsin mukaan moderneja yhteiskuntia, kun taas yhteiskunnat, joissa yksi rakenne hoitaa laaja-alaisesti lähes kaikkia toimintoja (perhe on mm. poliittinen, koulutuksellinen, biologinen yksikkö), ovat traditionaalisia. (Riggs 1963, 27; Levy 1966, 38-39, 60.)

Riggs jakaa yhteiskunnat kolmeen osaan

käyttäen uusia käsitteitä tutuista ryhmistä. Traditionaaliset eli kehitysmaat ovat diffuuseja yhteiskuntia ja modernit eli kehittyneet maat puolestaan ovat diffraktoituneita. Diffraktoituneiden ja diffuusien yhteiskuntien väliin sijoittuvat maat ovat prismaattisia. Selitys monimutkaisten käsitteiden käyttöön löytyy valo-opin analogiasta ja erityisesti prismasta. Valkoinen diffuusi valo edustaa Riggsille traditionaalista yhteiskuntaa, jossa yksi rakenne hoitaa laaja-alaisesti eri funktioita. Prismalla läpi kulkiessa valkoinen diffuusi valo jakautuu laajaksi ja värikkääksi spektriksi, joka puolestaan kuvaa Riggsin mukaan yhteiskuntaa, jossa rakenteet ovat spesifioituneet hoitamaan tiettyjä funktioita. Prismalla sisällä valo ei ole enää diffuusi eikä vielä täysin diffraktoitunut, vaan jotain siltä väliltä, prismaattinen. Prismaattiset yhteiskunnat ovat hybridejä pitäen sisällään sekä diffuusien yhteiskuntien piirteitä että diffraktoituneiden yhteiskuntien piirteitä. Tämän artikkelin kannalta tärkein osa Riggsin teoriasta on prismaattisten yhteiskuntien jako kahteen osaan. Eksoprismaattisessa yhteiskunnassa voima ja kipinä kehitykseen tulee yhteiskunnan ulkopuolelta. Esimerkiksi ulkomaiset hallinnon mallit siirretään toiseen yhteiskuntaan tyydyttämään kyseisen yhteiskunnan tarpeita. Endoprismaattisessa yhteiskunnassa puolestaan kehitys on sisäsyntyistä, yhteiskunnan omat innovaatiot johtavat yhteiskuntaa haluttuun suuntaan. (Riggs 1964, 27, 38-42; Riggs 1973, 9.)

Eksoprismaattinen malli on hyvin osuva kehitysyhteistyön kontekstissa. Kehitysyhteistyö ja nykyajan "development administration" on hyvin yhteneväinen eksoprismaattisen mallin kanssa - Etelään viedään tietoisesti Pohjoisen yhteiskunnan rakenteet joko imperialismiin tai solidarisuuden nimissä. Nykyisen kehitysyhteistyön periaatteet, kansainvälistyminen ja maailmanlaajuinen kommunikaatio pitävät omalta osaltaan yllä mainittua trendiä. On siis väistämätöntä, että diffuusit ja diffraktoituneet yhteiskunnat ovat tekemisissä toistensa kanssa. Nykyaikana yhteiskuntien ulkoiset tekijät vaikuttavat merkittävästi kunkin yhteiskunnan kehitykseen. (vrt. Levy 1966, 734-735, 744, 748.) Onkin loogista, että Riggs (1964, 39) väittää, että nykyajan prismaattiset yhteiskunnat ovat pääasiallisesti eksoprismaattisia. Hän väittää, että sisäsyntyinen kehitys on ollut mahdollista vain esimodernissa yhteiskunnissa eli Euroopassa, jossa tieteellinen ja teollinen vallankumous sai alkunsa.

Kautskyn sisä- ja ulkosyntyinen modernisaatio

Riggs ei ole ainoa teoreetikko, joka painottaa kehityksen kaksitahoisuutta. Muun muassa Kautsky (1972) on esittänyt samansuuntaisia ajatuksia. Kautsky tosin käyttää eri termejä sisä- ja ulkosyntyisestä kehityksestä: "modernization from within" (vrt. sisäsyntyinen, endoprismaattinen) ja "modernization from without" (vrt. ulkosyntyinen, eksoprismaattinen). Kautsky väittää, että teollistumisella on samantapaisia piirteitä joka puolella maapalloa, mutta sen poliittiset ja yhteiskunnalliset seuraukset vaihtelevat riippuen siitä, onko modernisaatio tapahtunut sisäisesti vai ulkoisesti. Sisäsyntyinen modernisaatio tapahtuu yhteiskunnan omien innovaatioiden kautta, omien alkuperäisten resurssien avulla, kun taas ulkosyntyisessä modernisaatiossa yhteiskunnan ulkopuolelta tulevat voimat ohjaavat ja laittavat kehityksen liikkeelle. Sisäsyntyinen modernisaatio kehittyi hitaasti, vakaasti ja "luonnonmukaisesti". Lisäksi kehityksen omistajuus pysyy paikallisilla, koska sekä ideat että resurssit ovat lähtöisin kohteena olevasta yhteiskunnasta. Ulkosyntyinen modernisaatio on yleensä luonteeltaan äkkinäinen. Ulkomaiset tai paikalliset eliitit tuomitsevat perinteet ja kaiken alkuperäisen alkukantaisena samalla esitellen uudet ulkomailta tuodut modernit arvot ja rakenteet yhteiskunnalle. On kuitenkin tärkeä muistaa, että mikään yhteiskunta ei ole täysin kehittynyt ainoastaan ulkoisten tai sisäisten voimien avulla. Molemmilla on vaikutuksensa kehitykseen, mutta jompikumpi yllämainituista trendeistä on hallitsevampi. (Kautsky 1972, 17, 44-45.)

Kautsky (1972, 47) väittää, että yhteiskunnat, jotka ovat modernisoituneet sisäsyntyisesti, eivät ole hyviä esimerkkejä Etelän kehittyville yhteiskunnille. Monet määritelmät, kategoriat, arvot ja poliittiset ideat, joita pidetään universaaleina, ovat syntyneet Pohjoisen yhteiskuntien kokemusten kautta. Koska Pohjoisen yhteiskunnat ovat modernisoituneet sisäsyntyisesti, ei ole soveliaista käyttää samoja määritelmiä, arvoja yms. yhteiskuntiin, jotka pääasiallisesti modernisoituvat ulkosyntyisesti. Eurooppa modernisoitui hitaasti mutta varmasti. Euroopan nationalismi onkin täysin sisäisen modernisaation tuote, joka ei ole millään tasolla rinnastettavissa Etelän yhteiskuntien nationalismille. Lukutaidon leviäminen, voimakas keskitetty hallintokoneisto, hallinnon yhteinen kieli, joka yleistyi myös kansan

keskuudessa sekä viestinnän helpottuminen, johtivat kaikki yhdessä yhtenäisen kulttuurin ja voimakkaan nationalismin syntyyn Euroopassa. Vastaavat ilmiöt puuttuvat Etelästä - Pohjoisen ja Etelän nationalismien välillä ei siis ole merkittäviä yhtäläisyyksiä (Kautsky 1972, 55-57).

Kuten jo aiemmin mainittiin mm. Riggs on todennut, että suurin osa tämän päivän kehittyvistä maista kehittyi pääasiallisesti ulkosyntyisesti. Onkin mielenkiintoista etsiä todellisia syitä ja motiiveita kehitykseen. Riggs (1961, 104-106) esittää vahvan väitteen, että todellisuudessa kehitys tai muutos on usein suunniteltu hyvin pitkälle valmiiksi Pohjoisessa. Niin kutsutut kehittyneet yhteiskunnat ovat painostaneet miltei kaikki diffuusit yhteiskunnat kehittymään diffraktoituneen yhteiskunnan suuntaan - kehitys on siis todella ollut ulkosyntyistä. Monessa tapauksessa diffuuseja yhteiskuntia ei ole vain painostettu kehittymään tiettyyn suuntaan ulkopuolelta vaan ulkomaalaiset ovat myös toimeenpanneet kehitysprojektit ja koko prosessin. Voidaankin sanoa, että usein motiivi kehittyä ei ole esimerkiksi saavuttaa legitimi hallinto maan sisällä vaan yritys luoda sellainen viranomaisorganisaatio, joka on hyväksytty ulkomaisten sponsoreiden silmissä. Yksi suurimmista motiiveista kehittyä Pohjoisen haluamaan suuntaan, onkin estää sitä kautta ulkomaiden vihamielisyyttä.

2. TALOUDELLISET TEORIAT

Kehityksen teoriat olivat hyvin talouskeskeisiä toisen maailman sodan jälkeen. Talouskasvun kiihdyttäminen entisissä siirtomaissa oli teorioiden päätehtävä. (Leyes 1996, 5, 7.) Kehitys nähtiin primääristi taloudellisena prosessina, mikä onkin hyvin luonnollista. Taloudella on aina merkittävä roolinsa kehityksessä ja kaikki kehityksen teoriat sivuuttavat taloudellisia seikkoja. (Peet & Hartwick 1999, 18.) Taloudelliset kehitysteoriat olivat luonnollinen jatke Eurooppaan kohdistetulle Yhdysvaltojen toimeenpanemalle Marshall-suunnitelmalle, joka oli tavallaan maailman ensimmäinen kehitysyhteistyöprojekti. Kehitykseen keskittyvästä kansainvälisestä yhteistyöstä ei juuri ollut aiempia kokemuksia ennen sitä. Ei ollut myöskään välineitä jolla analysoida kehitystä (taloudellista kasvua). Olikin hyvin luonnollista, että kehityksen teoriat jatkoivat samoilla linjoilla kuin malli joka oli toiminut Euroopassa. (Todaro 2000, 79.)

Taulukko 1. Tiivistelmä taloudellisista kehityksen teorioista.

Teoria	Teoreetikko	Pääajatus	Kehityksen luonne
Taloudellisen kasvun vaiheet	Rostow (1962)	Viisi taloudellisen kasvun vaihetta pitää sisällään yhteiskunnan kehityksen traditionaalista omavaraisesta yhteiskunnasta, kohti teollistumista ja viimein massakulutusyhteiskuntaa (ks. myös Brenner 1969; Hettne 1984; Rondinelli 1987.)	Ulkosyntyinen
Kriittinen minimikasvu	Leibenstein, Nelson	Populaation koko ja kasvu vaikuttavat taloudelliseen kehitykseen. Jos asukasluvu kasvaa liian nopeasti, taloudellinen kasvu on teorian mukaan yksinkertaisesti mahdotonta. (ks. Torp 1980.)	Ulkosyntyinen
Tasapainoinen kasvu	Nurkse, Rosenstein-Rodan	Teorian mukaan kehitysmaat ovat köyhyyden noidankehässä: matalat tulot johtavat matalaan säästöasteeseen joka johtaa heikkoon pääomaan, joka taas on syynä köyhyyteen. Merkittävät investoinnit yhtäaikaaisesti usealle teollisuuden sektorille johtavat teorian mukaan väistämättä kehitykseen. (ks. Torp 1980; Hettne 1984.)	Ulkosyntyinen
Dualismiteoria	Lewis	Yhteiskunnan jako kahtia traditionaaliseen ja moderniin sektoriin niin taloudellisesti, alueellisesti kuin yhteiskunnallisestikin aiheuttaa konflikteja ja alikehitystä.	Ulkosyntyinen
Tuontia korvaava teollistumis -teoria	Prebisch, Myrdal, Singer	Köyhyys voitetaan uudenlaisen teollisuuden luomisella. Teollisuus, joka tuottaa tuotteita, jotka on aiemmin jouduttu tuomaan maahan, edistää taloudellista kasvua. (Torp 1980; Hettne 1984, Todaro 2000.)	Ulkosyntyinen
Uusklassinen vastavallankumous -teoria	Bauer, Lal, Bhagwati, Krueger	Vapaat markkinat, mahdollisimman vähäinen valtion omistajuus ja suunnitelmatalouden purkaminen ovat tämän teorian kulmakiviä. Valtion interventiot talouteen aiheuttavat alikehitystä – "näkyttömän käden" tulisi ohjata niin taloutta kuin kehitystäkin. (Todaro 2000.)	Ulkosyntyinen
Marksismi ja neomarksismi	Rodney (1973), Frank (1978)	Riippuvuusteorian mukaan Pohjoisen kehitys on riippuvainen Etelän alikehityksestä.	Alikehitys ulkosyntyistä, kehitys sisäsyntyistä.
	Wallerstein (1974, 1980, 1989)	Keskinäisriippuvuusteoria (maailman järjestelmien teoria) näkee maapallon jakautuneena kolmeen eritasoiseen alueeseen, jotka ovat riippuvaisia toisistaan. Maapallo muodostaa yhden kokonaisuuden johon kuuluu ydin, semiperiferia ja periferia.	Sisäsyntyinen, mutta kehityksen ydin on Pohjoinen.

Taloudellisten teorioiden ulkosyntyinen luonne

Lähes kaikki taloudelliset teoriat edustavat liberaalia suuntausta olettaen Etelän kehittyvän nopeasti saavuttaen omaehtoisesti voimakkaan kestäväen taloudellisen kasvun. Teoriat perustuvat ideaan, että kehitys on yhtä kuin taloudellinen kasvu. Pääpaino on teknologian kehityksessä ja sen siirtämisessä Pohjoisesta Etelään. Teorioiden voidaan sanovan olevan voimakkaasti etnosentrisiä (Todaro 2000, 98; ks. Taulukko 1).

Teoriat olettavat, että Pohjoisen mallit ja ideat ovat käyttökelpoisia joka paikassa ja ajassa kulttuurista riippumatta ilman luotettavaa empiiristä oikeutusta. Myrdaalin (1973, 90) mukaan niin kauan kuin yleisiä Pohjoisen malleja käytetään tietyssä maailman osassa ne voivat tuottaa vähän harmia, mutta jos malleja käytetään Etelässä jonne ne eivät sovi, voivat seuraukset olla vakavia. Tämän tapainen abstraktio ei toimi kehityksen maailmanlaajuisessa kontekstissa.

Teoriat olettavat, että kehityksellä on yksi tunnistettavissa oleva malli, jolla on universaalit piirteet. Voidaankin sanoa, että taloudellisilla teorioilla on ulkosyntyinen lähestymistapa kehitykseen (ks. taulukko 1). Teoriat korostavat kehityksen universaalia luonnetta ja sitä, että universaalien kehityksen malli I. ideaalityyppi on Pohjoisessa. Täytyy kuitenkin muistaa, että kehityksen tahti, luonne ja rakenne ei välttämättä ole homogeeninen. Kehitykseen vaikuttaa niin paikalliset kuin kansainväliset tekijät, joita yksittäiset yhteiskunnat eivät voi kontrolloida. Vaikka on siis myönnetty, että kehityksellä voi olla monia teitä ja tapoja, teoreetikot uskovat vahvasti, että on olemassa yksi, tunnistettavissa oleva malli kehitykselle, joka on yhteinen jokaiselle maapallon yhteiskunnalle. (Todaro 2000, 90.) Onkin ilmeistä, että kehitysdiskurssissa käydään jatkuvaa kamppailua yllämainitusta yleisen ja yksityisyyden ristiriidasta.

Marksismi ja uusmarksismi muodostavat siltä kohti ei-taloudellisia kehityksen teorioita. Riippuvuusteoria esimerkiksi tähdentää kehityksen laaja-alaista luonnetta. Wallersteinin maailmanjärjestelmän teoria on samantapainen riippuvuusteorian kanssa, mutta kylläkin keskittyy edelleen enemmän taloudellisiin seikkoihin. Sen on väitetty olevan jopa liian talouskeskeinen (Giddens 1985).

3. EI-TALOUELLISET TEORIAT

1970-luvulla kehitysdiskurssi muuttui. Ideaalinen kehitys nähtiin pitkänä prosessina nopean taloudellisen kasvun sijaan. Kehitys ymmärrettiin niin taloudellisena, hallinnollisena, poliittisena kuin kulttuurisenaakin muutoksena (Salmien & Temmes 2000, 23). Olivathan taloudelliset teoriat epäonnistuneet. Teoriat olivat olleet yksipuolisia, kehityksen humaania puolta ei ollut otettu huomioon, eikä pelkkä taloudellisen pääoman parantaminen ollut tuottanut kestäviä tuloksia. Syntyi selkeä tarve uusille teorioille. Uudet strategiat köyhyyden vähentämiseksi koostuivat monista eri tekijöistä: esimerkiksi työmarkkinoiden parantamisesta, kieroutuneen ja epätasaisesti jakautuneen pääoman uudelleen jakamisesta ja ihmisen perustarpeiden¹ tyydyttämisestä. (Gould 1980, 69; Naqvi 2002.)

Naturalismi ja rationalismi muodostavat mielenkiintoisen vastaparin. Toinen painottaa ympäristön merkitystä kehityksessä kun taas toinen uskoo ihmisen omaan luomiskykyyn. Molemmat suuntaukset olivat aikanaan vallankumouksellisia. Ensimmäistä kertaa esitettiin ei-uskonnollisia perusteluja ihmisen käyttäytymiselle, kehitykselle ja alkuperälle, ensimmäistä kertaa Jumalan ja luonnon hegemonia kyseenalaistettiin ja ihmismieli asetettiin jalustalle. (Weber 1956, 12; Peet & Hartwick 1999, 73.)

Rakennefunktionalismi puolestaan yhdistelee kumpaakin edellistä selittäessään kehitystä. Yhteiskunta nähdään toimijana tietyssä ympäristössä, joka asettaa tietyt rajoitteet yhteiskunnan toiminnalle. Ympäristön lisäksi ihmisen omaa luomiskykyä pidetään kuitenkin merkittävänä tekijänä kehityksessä. (Uurtimo 1994, 191; Peet & Hartwick 1999, 73.)

Modernisaatioteoria näkee kehityksen evoluution kaltaisena prosessina. Elintaso paranee kun yhteiskunta on valmis muuttamaan, ottamaan vastaan uusia moderneja rakenteita. (Levy 1966; Heady 1979, 114; Leyes 1999, 10; Peet & Hartwick 1999, 77.) Käytännössä modernisaation arvot ovat täysin Pohjoisen arvoja. Pohjoisen tapa organisoida ja muodostaa yhteiskunta esitetään ideaalimallina minkä tahansa yhteiskunnan järjestämiselle. Modernisaatiosta onkin tämän vuoksi joskus käytetty myös termiä länsimaalais-taminen.

Jälki-ismit (jälkistrukturalismi, jälkikolonialismi, jälkidevelopmentalismi) pyrkivät etsimään uutta

Taulukko 2. Tiivistelmä el-taloudellisista teorioista.

Teoria	Teoreetikko	Pääajatus	Kehityksen luonne	
Yhteiskunnalliset	Naturalismi	Comte, Spencer	Luonnon valinta, parhaat selviytyvät.	Sisäsyntyinen, mutta parhaat yksilöt/yhteiskunnat Pohjoisessa.
	Rationalismi	Weber	Ihmiset ajattelevat, suunnittelevat ja laskelmoivat luodessaan itselleen parempia elinolosuhteita. Ihmismielellä on suurempi merkitys kuin ympäristöllä.	Sisäsyntyinen, mutta paras tietotaito Pohjoisessa.
	Rakenne-funktionalismi	Parsons, (Riggs)	Kahden edellisen synteesi: rakenteellinen spesialisoituminen ja irrottautuminen perinteistä johtavat kehitykseen. (AGIL-malli)	Ulkosyntyinen
	Modernisaatio	Lerner, Levy, Black	Muutos traditionaalisesta moderniin kohti talouden erikoistumista, ammatillisia rooleja, kaupungistumista, liikkuvuutta, demokratiaa, sekularisoitumista, etc.	Ulkosyntyinen. Pohjoinen malli muille.
	Prismaattinen malli	Riggs	Diffuusi yhteiskunta → Prismaattinen yhteiskunta → Diffraktoitunut yhteiskunta	Sekä ulkosyntyinen että sisäsyntyinen
Jälki-ismit	Jälkistrukturalismi	Derrida, Foucault, Illich	Pohjoisen dominoiva asema aiheuttaa alikehitystä. "Kehitys" hyödyntänyt vain Pohjoista.	Todellinen kehitys sisäsyntyistä.
	Jälkikolonialismi	Prakash, Said, Fanon	Etelän toiseus leimaantava trendi kehitysdiskurssissa. Teoria korostaa Etelän tasa-arvoisuutta Pohjoisen kanssa.	Sisäsyntyinen
	Jälki developmentalismi	Rahnema, Latouche	Ajattelee globaalisti – toimi paikallisesti.	Sisäsyntyinen
Vaihtoehtoiset teorat	Feminismi	Mohanty, Rich	Naisten heikko asema syy alikehitykseen.	Ulkosyntyinen
	Ekologinen ajattelu	Sachs, United Nations	Luonto ja ympäristö osa kehitystä. Teoria johti nopeasti uuteen teoriaan kestävästä kehityksestä.	Sisäsyntyinen
	Kestävä kehitys	Yhdistyneet kansakunnat	Kehityksen tavoite on turvata nykyisille sukupolville hyvät mahdollisuudet elämään rajoittamatta tulevien sukupolvien mahdollisuuksia.	Sisäsyntyinen
	Itsevaraisuus	Galtung, O'Brien, Preiswerk	Jokaisella yhteiskunnalla tietyt resurssit, jotka määrittävät kehityksen tason.	Sisäsyntyinen

näkökulmaa kehitykselle. Maailman kahtiajako Eurooppaan ja muuhun maailmaan ei tyydyttänyt. Euroopan ulkopuoleiset maat nähtiin hybrideinä - sekoituksia niin Pohjoisen kuin Etelän ominaisuuksista. (Peet & Hartwick 1999, 125, 132.) Voidaankin sanoa Riggsin termein, että yhteiskunnat olivat prismaattisia.

Vaihtoehtoiset teoriat toivat esiin uusia aspekteja kehitykseen. Naisten alisteinen asema nähtiin merkittävänä tekijänä alikehitykseen. Tietous ympäristöongelmien ja ihmisen toiminnan välisestä yhteydestä vaikutti myös osaltaan kehityksen uuteen sisältöön luoden niin ekologisen ajattelun kuin teorian kestävästä kehityksestä. Itsevaraisuusteoria puolestaan kuulutti yksinkertaisen elämän perään, henkinen hyvinvointi nähtiin tärkeämpänä kuin materiaallinen yltäkylläisyys. (Sachs 1979, 113; Hettne 1984, 78; Uurtimo 1994, 255-257, 278; Peet & Hartwick 1999, 164-165; United Nations 2004.)

4. SISÄSYNTYINEN JA ULKOSYNTYINEN KEHITYS

Yleinen lähestymistapa kehitykseen on universaali ja ulkosyntyinen vaikka usein annetaan ymmärtää, että todellinen kehitys on sisäsyntyistä ja partikulaarista (Uurtimo 1994, 291). Tämä trendi on myös nähtävissä tähän artikkeliin nostetuista kehityksen teorioista. Näyttää siis siltä, että kehityksen teoriat eivät edelleenkään vastaa täysin kehityksen todellisuuteen. Esiin nouseekin kysymys, onko teorioiden tarkoituksaan vastata todellisuutta? Teorioiden voidaan ajatella olevan Weberin sanoin ideaalityyppejä, jotka eivät vastaa todellisuutta. Todellisuus on monimutkainen ja sen tähden vaikeasti ymmärrettävissä ilman että sitä yksinkertaistetaan. Tässä prosessissa ideaalimallit ovat juuri niitä instrumentteja, joiden avulla monimutkaista todellisuutta voi ymmärtää. (Gronow & Töttö 1996, 277-278.) Weberin mukaan voidaan siis sanoa, että ideaalityypit eivät heijasta todellisuutta, mutta niiden tulisi auttaa ymmärtämään todellisia ja

Taulukko 3. Kehityksen luonteen ja taloudellisten aspektien suhteet.

	Taloudellinen		Ei-taloudellinen	
Ulkosyntyinen	o Suurin osa taloudellisista teorioista	o Keskittyy kehityksen taloudelliseen luonteeseen ja Pohjoisen tietotaitoon, kapitalismiin ja teollistumiseen	o Rakennefunktionalismi, modernisaatio	o Taloudellisten rakenteiden lisäksi myös muita yhteiskunnan rakenteita siirretään Etelään, malleina Pohjoisen rakenteet
			o Prismaattinen malli	
Sisäsyntyinen	o Marksilaiset teoriat → Riippuvuusteoria ja keskinäisriippuvuus teoria	o Talouskeskeinen mutta sisäsyntyiset keinot todellisen ja kestävä kehityksen kannalta tärkeitä	o Jälki-ismit, vaihtoehtoiset teoriat	o Teoriat jotka puhtaasti ei-taloudellisia ja tukevat sisäsyntyistä kehitystä usein epätieteellisiä o Väitetään, että todellinen ja kestävä kehitys sekä ei-taloudellista että sisäsyntyistä

reaalisia ilmiöitä. Jos tätä linkkiä teorian ja todellisuuden välillä ei ole ollenkaan, voidaan väittää että teorat ovat merkityksettömiä. Kehityksen teorat eivät ole kuitenkaan merkityksettömiä, mutta tietty ristiriita teorian ja todellisuuden välillä on niissä havaittavissa.

Tässä artikkelissa kehityksen teorat on jaettu taloudellisiin ja ei-taloudellisiin teorioihin. Lisäksi on perehdytty siihen, miten teorat suhtautuvat kehityksen luonteeseen. Taulukko 3 havainnollistaa näiden parien suhteita. On mielenkiintoista huomata, että käyttökelpoisimmat teorat näyttävät olevan ei-taloudellisia ja pitävät todellista kehitystä sisäsyntyisenä. Kuitenkin on huomattava, että teorat jotka täyttävät nämä ehdot ovat tieteellisesti heikolla pohjalla. Taloudelliset teorat ja ulkosyntyinen kehitys puolestaan näyttävät kulkevan käsi kädessä. Tämä yhdistelmä on hallinnut kehitysdiskurssia läpi sen koko evoluution, vaikka se onkin epäonnistunut tehtäväänsään edistää kehitystä.

Riggsin prismaattinen malli sijoittuu nelikentässä lähes keskelle. Se pitää sisällään piirteitä jokaisesta osiosta. Taloudellisuus on mallissa läsnä kuten myös on idea siitä, että Pohjoisen yhteiskuntien rakenteet soveltuvat myös Etelään. Taloudelliset aspektit eivät kuitenkaan nouse mallin keskiöön ja sen vuoksi teoria sijoittuu enemmän ei-taloudellisten teorioiden puolelle. Riggs painottaa ei-taloudellisten tekijöiden merkitystä kehityksen todellisina eteenpäin viejinä ja tuo selkeästi esiin sisäsyntyisen kehityksen mahdollisuuden. Prismaattinen malli ottaa siis huomioon laajasti kehityksen eri aspektit. Se nostaa esiin ei-taloudelliset aspektit unohtamatta kuitenkaan talouden merkitystä. Malli tuo selvästi esiin ajatuksen niin sisäsyntyisestä kuin ulkosyntyisestä kehityksestä niiden kummankin ollessa mahdollisia tämän päivän prismaattisissa yhteiskunnissa.

Kehitysdiskurssi kokonaisuudessaan on hyvin pitkälti taistelua universaalien ja partikulaarisen ajattelutavan välillä. Universaali ajattelutapa on hyvin yhdenmukainen evoluutioajattelun kanssa. Kaikki yhteiskunnat käyvät läpi samat kehityksen vaiheet kulkieksaan kohti kehityksen huippua. Kaikki yhteiskunnat ovat jossain kohdassa janaa primitiivisestä yhteiskunnasta moderniin (vrt. diffuusi - diffraktoitunut). Kehityksen suunnan oletetaan olevan sama: ylöspäin, kohti kehityksen superlatiivisia. Partikulaarinen ajattelutapa puolestaan korostaa kulttuurirelativismia. Koska kult-

tuuri ei noudata tiettyjä lakeja, universaali polku kohti kehitystä on myös mahdoton. Jokainen kulttuuri on uniikki muodostaen yhtenäisen kokonaisuuden yhteiskunnan kanssa. Näin ollen onkin mahdotonta, että jokainen yhteiskunta kävisi läpi samat kehityksen vaiheet. Yllättävän usein myös partikulaarisessa ajattelutavassa on kuitenkin huomattavissa taustaoletus, että Pohjoinen on kehityksen huipulla. Partikulaarinen ajattelutapa voi kaikista radikaaleimmassa muodossaan edustaa hyvinkin rasistista mielenlaatua väittäen, että Pohjoisten teollistuneiden maiden arvot ja instituutiot ovat kehityksen kärjessä kaikin tavoin, eikä Etelän yhteiskunnat voi koskaan saavuttaa mitään vastaavaa. (Warwick & Osherson 1973, 4-5.)

Taloudelliset teorat uskovat kehityksen universaaliin malliin, jonka perusta on kehittyneissä Pohjoisen yhteiskunnissa. Ei taloudelliset teorat puolestaan yrittävät lähes epätoivoisesti luoda uutta partikulaarista lähestymistapaa kehitykseen. Esimerkiksi naturalismissa ja rationalismissa arvostetaan yhteiskuntien välisiä eroja ja kulttuureita, mutta samalla Pohjoisen yliveritaisuus on nähtävissä. Rakennefunktionalismi korostaa yhteiskuntien funktionaalista erilaisuutta yrittäen pitää kaikki yhteiskunnat samanarvoisina. Se menee kuitenkin samaan ansaan kuin edelliset teorat väittäessään spesialisoitumisen ja traditioista irrottautumisen olevan avaintekijöitä kehityksessä. Voidaan hyvin väittää, että edellä mainitut tekijät ovat vain Pohjoiselle tyyppillinen tapa organisoida yhteiskunta.

Partikularismi vastaan universalismi -keskustellulla on huomionarvoisia yhtäläisyyksiä Riggsin ajatukseen sisäsyntyisestä ja ulkosyntyisestä kehityksestä. Sisäsyntyinen kehitys edustaa partikulaarista ajattelutapaa, kun taas universalismi näkee kehityksen pääasiallisesti ulkosyntyisenä. Partikulaarinen ajattelutapa korostaa kulttuurien erilaisuutta ja sisäsyntyisiä keinoja edistää kehitystä. Paikalliset ideat ja ajatukset kehittää yhteiskuntaa nousevat todellisista tarpeista ja pureutuvat todennäköisemmin juuri niihin ongelmiin, jotka ovat kyseiselle yhteiskunnalle tärkeitä. Yhtä kaikki, partikulaarinen ajattelutapa ja sisäsyntyinen kehitys auktorisoi ja voimauttaa kohderyhmän tuottaen hedelmällisen omistajuuden todelliselle kestäväälle kehitykselle.

Ulkosyntyinen kehitys edustaa ajatusta yhdestä universaalista tiestä kohti kehitystä. On siis olemassa yksi kehityksen malli, joka sopii kaikille

yhteiskunnille. Jos kehitys määritellään tavaksi, jolla Pohjoinen on tullut rikkaaksi taloudellisesti, sosiaalisesti ja poliittisesti ja kuinka Etelän tulisi kehittyä samaan suuntaan, voidaan sanoa että maailmastamme löytyy sekä sisä- että ulkosyntyistä kehitystä. Molemmat kehityksen tavat ovat siis realistisia ja todellisia. Vaikka voidaankin väittää, että sisäsyntyinen kehitys on kestävämpää ja pitkäjänteisempää suhteessa ulkosyntyiseen kehitykseen jälkimmäinen voi kuitenkin olla realistisempi ja esiintyä nykymaailmassa useammin.

Taulukko 4 havainnollistaa kehityksen vastaparit: partikulaarinen vs. universaali ja sisäsyntyinen vs. ulkosyntyinen sekä niiden väliset yhteydet. Kuten on jo kerrottu sisäsyntyinen kehitys ja partikulaarinen ajattelutapa kulkevat selkeästi käsi kädessä, kuten myös ulkosyntyinen kehitys ja universaali ajattelutapa (ks. harmaat alueet). Muiden parien yhdistäminen onkin haastavampaa. Ulkosyntyinen kehitys ja partikulaarinen ajattelutapa on vaikea yhdistää. Se tarkoittaa yhdistelmää, jossa kehitys nähdään partikulaarisena prosessina, jonka saavuttamiseksi käy-

tetään ulkopuolelta tulevia impulsseja, usein ulkomaanapua. Ulkomaanavun tulisi olla räätälöityä aina kyseessä olevan yhteiskunnan tarpeisiin. Tällainen neutraali kehitysapu, joka mukautuu aina kunkin kohdeyhteiskunnan mukaan, on teoriassa mahdollista, mutta ei välttämättä käytännössä. Ulkosyntyisessä kehityksessä ulkomaanavulla on yleensä merkittävä rooli. Apuun tai yhteistyöhönkin perustuva suhde kahden yhteiskunnan välillä on epätasa-arvoinen, lahjoittajalla tai taloudellisesti vahvemmallalla on aina jonkin tasoinen hegemonia. Helposti lahjoittajan asema tulee niin vahvaksi, että käytännössä kehitys on hyvin ulkosyntyistä, jolloin kohdeyhteiskunnan todelliset tarpeet unohdetaan ja edistetään sitenkin universaalia tietä kehitykseen.

Sisäsyntyisen kehityksen ja universaalien ajattelutavan yhdistäminen on sekin niin ikään lähes mahdotonta. Universaali malli kehitykselle on joko täysin mielikuvituksellinen ja näin ollen täysin teoreettinen (abstrakti) tai sitten sen perusta on jossain tietyssä yhteiskunnassa. Viimeksi mainittu on realistisempi, koska ei ole olemassa teoreettista ja abstraktia mallia, joka olisi täysin

Taulukko 4. Kehityksen vastaparit.

	Sisäsyntyinen	Ulkosyntyinen
Partikulaarinen	<ul style="list-style-type: none"> o Kehityksen keinot ja tarpeet kumpuavat kohdeyhteiskunnasta o Positiivinen omistajuus o Kohderyhmän voimauttaminen 	<ul style="list-style-type: none"> o Ulkomaanavun voimin kehitetään kohdeyhteisöä sen itse määräämään suuntaan o Räätälöity kehitysapu
Universaalinen	<ul style="list-style-type: none"> o Mahdoton yhdistelmä: jos kehitys nähdään täysin universaalina ilmiönä, sisäsyntyinen kehitys on ilmentynyt vain kerran ja siitä on tehty universaali malli kaikille o Kehitys tavoitteena voi olla universaali, mutta tiet kohti tavoitetta voivat olla sisäsyntyisiä ja partikulaareja, jokaiselle yhteiskunnalle 	<ul style="list-style-type: none"> o Yksi polku kohti kehitystä, kaikki yhteiskunnat käyvät läpi samat askeleet kohti kehityksen superlatiivia o Pohjoisen mallit siirretään sellaisenaan Etelään

neutraali, täydellisesti kulttuurien vaikutuksen ulkopuolella. Joten abstraktikin malli on partikulaarinen vain yhdelle yhteiskunnalle, josta se on alun perin sisäsyntyisesti muodostunut. Voidaan siis sanoa, että sisäsyntyinen kehitys ja universaali ajattelutapa on mahdollon yhdistelmä. Yksi tapa lähestyä tätä yhdistelmää on ajatella, että kehitys päämääränä on universaali ilmiö ja keinot saavuttaa se ovat sisäsyntyisiä. Tavoite on siis universaali, mutta tiet kohti sitä ovat sisäsyntyisiä ja näin moninaisia.

Teorioiden evoluutio

Jatkuva tarve uusiin ja kokonaisvaltaisempiin kehityksen teorioihin on hallinnut kehityskeskustelua jo vuosikymmeniä, mutta kuten edellä käydystä katsauksesta käy ilmi, teorioiden logiikka on säilynyt samanlaisena läpi vuosikymmenien. Jotta yhteiskunta voisi muuttua, sen täytyy käydä läpi perusteellinen koko yhteiskunnan käsittävä muutos. Tätä muutosta voi myös kutsua modernisaatioksi, joka useimmiten edelleen tarkoittaa yksinkertaista Pohjoisessa kehitettyjen ideoiden ja teorioiden soveltamista kaikkiin maailman yhteiskuntiin (Myrdal 1973, 93).

Taulukosta 1 ja 2 voidaan havaita, kuinka teorioiden tieteellinen perusta ei ole muuttunut ajansaotossa merkittävästi, joka onkin merkittävin syy teorioiden samankaltaisuuteen. Päinvastoin, voidaan jopa sanoa, että tieteellinen pohja heikkenee mitä lähemmäksi tämän päivän teorioita tullaan. Kestävä kehitys muun muassa on hyvin pitkälti Yhdistyneiden kansakuntien hengentuote eikä sillä ole suoranaista tieteellistä pohjaa. (Uurtimo 1994, 311.)

Kehitysdiskurssissa voidaan kuitenkin havaita tiettyjä edistysaskelia tieteellisyyden heikkoudesta huolimatta. Ensimmäiset teoriat ovat hyvin talousorientoituneita, käsittäen koko kehityksen hyvin taloudellisena prosessina, kun taas myöhemmät teoriat huomioivat myös muiden seikkojen vaikuttavuuden kehitykseen - kehitys nähdään kokonaisvaltaisena ilmiönä. Kehityskeskustelu alkutaipaleella odotukset olivat epärealistisen korkeat, vasta kantapään kautta opittiin, että kehitys ei ole nopea ja yksikertainen prosessi. Epäonnistumisen kautta syntyi tarve uusiin ymmärtävämpiin teorioihin ja parempiin keinoihin organisoida ja hallita myös ulkosyntyistä kehitystä (esim. kehitysyhteistyö). (Hossain 2001, 40.)

Suuri ongelma kehityksen teorioissa on ollut voimakas etnosentrismi ja erityisesti eurosentrismi. Keskustelu ei ole kyennyt täysin siirtymään Etelään. Hyvin harva varteenotettava teoria on Eteläisen pallonpuoliskon teoreetikon käsialaa. Pohjoisen valta-asema on säilynyt voimakkaana, vaikka on käynyt jo selväksi, että Pohjoisen yhteiskuntatieteet ovat enemmänkin partikulaarisia kuin universaaleja. (Hettne 1984, 142.) Kiusaus yleistää Pohjoisen yhteiskuntatieteitä maailman laajuisesti on ollut liian voimakas vastustettavaksi. Partikulaareja malleja käytetään universaalisti, eikä niiden sopivuutta ole kyseenalaistettu. Pohjoinen onkin luonnut itselleen voimakkaan aseman kehityksen teorioiden mestarina - se on sekä malli muille että teorioiden tekijä. (Myrdal 1973, 89.)

Useat syyt ovat johtaneet tilanteeseen. 1950 ja 60-luvulla kehitys oli koskematon tieteenalue, joka ilmestyi tutkijoiden eteen yllättäen. Olikin loogista, että alkuun lähdettiin liikkeelle jo tunnetuista teorioista ja malleista. Tämä suunta sai myös vahvistusta Pohjoisesta ja Etelän eliiteiltä, palvelihan se molempien omia etuja. (Myrdal 1973, 93-94; Uurtimo 1994, 312-313.) Yksi syy suuntauksen säilymiseen on vahva usko perinteisen kehityksen keinoihin ratkaista ongelmat, joita inflaatio, epävakaisuus ja ympäristön muutokset aiheuttavat. Modernisaation ja raha nähdään edelleen tärkeimpinä ratkaisuinä velkaantuneiden maiden ongelmiin. Mutta ehkä kuitenkin kaikkein tärkein syy kehityksen epäonnistumiseen on se, että kukaan ei ole uskaltanut avata keskustelua, jossa kehityksen teoriat kyseenalaistettaisiin täysin. Onhan jo selvinnyt että teoriat eivät ole kyenneet vastaamaan Etelän haasteisiin.

LOPUKSI

Uudeksi suunnaksi kehitysteorioille Uurtimo (1994, 313) ehdottaa paluuta Aristoteleen ajatuksiin. Lähtökohtana on tosiasia, että kehitykselle ei ole yhtä universaalia mallia koska sellaisella mallilla ei ole yhtymäkohtaa todellisuuden kanssa laajemmassa mittakaavassa. Jokainen yhteiskunta on uniikki ja jokaisella yhteiskunnalla on oma tapansa kehittyä sisäsyntyisesti alkuperänsä kunnioittaen.

Se, miksi valtio voi kehittyä, on konkreettisen todellisuuden määrittämää. (Uurtimo 1994, 313.)

Aristoteleen ajatukset eivät anna yksinkertaista ratkaisua kehitykseen. Ainutkertaisilla yhteiskunnilla on ainutkertaiset ratkaisut. Onhan käynyt jo ilmi, että kehitysteorioiden päämäärä, luoda universaali malli kehitykselle ei ole toiminut. (Emt. 321-322.)

Tämän artikkelin tarkastelun perusteella voidaan sanoa, että teoriat, jotka painottavat kehityksen sisäsyntyistä luonnetta, ovat käyttökelpoisempia kuin ulkosyntyistä kehitystä painottavat teoriat. Rakennefunktionalismi ja erityisesti prismaattinen malli antavat puutteistaan huolimatta erinomaiset työkalut kehityksen luonteen tutkimiseen. Prismaattinen malli perustuu hyvin pitkälti rakennefunktionalismiin, korostaen kehityksen kaksinaista luonnetta. Prismaattinen malli on pidemmälle viety teoreettinen kehys. Sisäsyntyinen ja ulkosyntyinen kehitys on otettu huomioon aivan erityisesti, koska niiden olemassaolo todellisuudessa tiedostetaan. Kumpikin kehityksen malli voidaan löytää yhteiskunnista vaikkakin voidaan väittää, että toinen tehokkaampi ja toinen realistisempi. Voi olla, että kehitys ei aina ole kestävää tai se voi olla niin sanotusti "väärää" (esim. "kehitys" aiheuttaa ympäristöuhjoja), mutta kehitystä tapahtuu niin sisä- kuin ulkosyntyisestikin.

Yksi kehitysteorioiden luonteenpiirre on ollut luoda itseään toteuttavia visiota tulevaisuudesta. Onkin mielenkiintoista pohtia, millaisia visioita niin Pohjoiselle kuin Etelälle tällä hetkellä voidaan löytää. Tulevaisuuden visiointihan kuuluu ihmisten ja yhteiskunnan rationaaliseen toimintaan. Pohjoinen elää jälkiteollistumisen aikaa. Tietoyhteiskunta, taitoyhteiskunta ja palveluyhteiskunta ovat vain muutamia esimerkkejä siitä mitä jälkiteollistuneet maat voisivat olla tulevaisuudessa. Yhtä, kattavaa tulevaisuuden visiota Pohjoiselle ei kuitenkaan ole tarjolla. Kuten jo aiemmasta on käynyt ilmi, kehitysdiskurssi keskittyy hyvin pitkälti vain kehittämään Etelän yhteiskuntia, koska perusoletus on se, että Pohjoinen on jo saavuttanut korkeimman kehityksen asteen. Myös termit jälkiteollistunut ja jälkimodernisoitunut viestivät vision puutteesta, on myös sanottu että uuden vuosituhanen ensimmäinen vuosisata on aatteeton ja kyyninen. (Heady 1979, 145-146; Salminen & Temmes 2000, 4, 24.) Visiot Etelän tulevaisuudelle ovat moninaiset. Heady (1979, 149) muun muassa väittää, että Etelän yhteiskunnat eivät tavoittele samanlaista kehitystä kuin tavoiteltiin pari vuosikymmentä sitten.

Sen sijaan Etelän yhteiskunnat yrittävät löytää vaihtoehtoisia väyliä kehitykselle ja tulevaisuudelleen. Tyyli ja muoto voi olla jotain aivan uutta ja ennen kokematon. On totta, että Etelän yhteiskunnilla on paljon yhteisiä piirteitä antaen tietyn tasoisen oikeutuksen kohdella näitä yhteiskuntia yhtenä koherenttina ryhmänä, mutta aiemmat kehityksen universaalit standardit eivät kykene vastaamaan niiden tarpeisiin. Onkin rohkaisevaa huomata, että sisäsyntyinen kehitys ja partikulaarinen ajattelutapa on valtaamassa kehitysdiskursseja. Se on askel kohti teorioita, jotka vastaavat todellisuutta antaen välineitä ymmärtää ilmiötä nimeltä kehitys.

LÄHTEET

- Brenner, Y.S. (1969). *Theories of Economic Development and Growth*. London: George Allen & Unwin.
- Frank, Andre Gunder (1978). *Dependent Accumulation and Underdevelopment*. London etc.: The Macmillan Press.
- Giddens, Anthony (1985). *The Nation-State and Violence*. Cambridge: Polity Press.
- Gould, Jeremy (1980). Kehitystutkimuksen uuden haasteet: Jälkikirjoitus Torpin esseeseen. Teoksessa: *Kehitys ja kehityksen teoriat*, 55-81. Toim. Jeremy Gould. Helsinki: Helsingin yliopiston monistuspalvelu.
- Gronow, Jukka & Pertti Töttö (1996). Weber: Kapitalismi, byrokraatia ja länsimainen rationaalisuus. In: *Sosiologian klassikot*, 262-329. Eds. Jukka Gronow, Arto Noro & Pertti Töttö. Tampere: Gaudeamus.
- Heady, Ferrel (1979). *Public Administration: A Comparative Perspective*. New York etc.: Marcel Dekker.
- Hettne, Björn (1984). *Development Theory and the Third World*. Publications of Swedish Agency for Research Cooperation with Developing Countries.
- Hossain, Farhad (2001). *Administration of Development Initiatives by Non-Governmental organizations*. Acta Universitatis Tamperensis 822.
- Kautsky, John H. (1972). *The Political Consequences of Modernization*. New York etc.: John Wiley & Sons.
- Levy, Marion J. Jr. (1966). *Modernization and the Structure of Societies: A Setting for International Affairs*. Princeton: Princeton University Press.
- Leys, Colin (1996). *The Rise and Fall of Development Theory*. Nairobi etc.: EAEP.
- Marx, Karl (1977). *A Contribution to the Critique of Political Economy*. Moscow: Progress.
- Maslow, Abraham H. (1954). *Motivation and Personality*. New York: Harper and Row.
- Myrdal, Gunnar (1973). *The Beam in Our Eyes*. Teoksessa: *Comparative Research Methods*, 89-99. Toim. Donald P. Warwick & Samuel Osherson. Englewood

- Cliffs: Prentice-Hall.
- Naqvi, Syed Ali Baqar (2002). Regional Dimensions of Economic Planning. Saatavissa 29.1.2004 <http://www.dawn.com>.
- Parsons, Talcott (1966). Societies: Evolutionary and Comparative Perspectives. Englewood Cliffs: Prentice-Hall.
- Peet, Richard & Elaine Hartwick (1999). Theories of Development. New York etc.: The Guilford Press.
- Riggs, Fred W. (1961). The Ecology of Public Administration. London: Asia Publishing House.
- (1963). Models of Comparative Study of Public Administration. In: Models and Priorities in the Comparative Study of Public Administration, 6-43. Toim. Fred Warren Riggs & Edward Weidner. Illinois: Comparative Administration Group.
- (1964). Administration in Developing Countries: The Theory of Prismatic Society. Boston: Houghton Mifflin Company.
- (1973). Prismatic Society Revisited. Morristown: Learning Press.
- Rodney, Walter (1973). How Europe Underdeveloped Africa. London.
- Rondinelli, Dennis A. (1987). International Assistance Policy and Development Project Administration: the Impact of Imperious Rationality. International Organization, 30: 4, 573-506.
- Rostow, Walt, W. (1962). Taloudellisen kasvun vaiheet. Porvoo etc.: WSOY.
- Sachs, Ignacy (1979). Definition of Ecologic thinking. Ambio 8: 2/3, 113.
- Said, Edward W. (1987). Orientalism. Harmondsworth: Penguin.
- Salminen, Ari & Esa Hyyryläinen (1989). Yhteiskunnan muutosvaiheet ja hallinnon vertailtavuus Fred Warren Riggsin teoriassa. Hallinnon tutkimus: 3, 169-179.
- Salminen, Ari & Markku Temmes (2000) Transitoteoriaa etsimässä: Johdatus jälkikommunististen maiden hallinnon uudistamisen lähtökohtiin. Helsinki: Kikimora.
- Skarstein, Rune (1997). Development Theory: A Guide to Some Unfashionable Perspectives. Oxford etc.: Oxford University Press.
- Todaro, Michael P. (2000). Economic Development. Reading etc.: Addison - Wesley.
- Torp, Jens Erik (1980). Kehitysmaiden taloudellisen kehityksen teoriat: Johdatus liberaliin ja marxilaiseen kehitysteoriaan. Teoksessa: Kehitys ja kehityksen teoriat, 1-54. Toim. Jeremy Gould. Helsinki: Helsingin yliopiston monistuspalvelu
- United Nations (2004). Sustainable Development. Saatavissa 15.7.2004: <http://www.un.org/issues/m-susdev.asp>
- Uurtimo, Yrjö (1994). Kehitysajattelun juuret: Vuosisatojen rikos - elämän peittäminen tiedon perustana. Publications of the University of Tampere, Yhteiskuntatieteiden tutkimuslaitos, 8/1994.
- Wallerstein, Immanuel (1974). The Modern World System: Capitalist Agriculture and the Origins of the European World-Economy in the 16th Century. New York etc.: Academic Press.
- (1980). The Modern World System II: Mercantilism and the Consolidation of the European World-Economy, 1600-1750. San Diego etc.: Academic Press.
- (1989). The Modern World System III: The Second era of Great Expansion of the Capitalist World-Economy, 1730-1840s. San Diego etc.: Academic Press.
- Warwick, Donald P. & Osherson Samuel (1973). Comparative Analysis in the Social Sciences. Teoksessa: Comparative Research Methods, 3-41. Toim. Donald P. Warwick & Samuel Osherson. Englewood Cliffs: Prentice-Hall.
- Weber, Max (1956). Wirtschaft und Gesellschaft: Grundriss der verstehende Soziologie. Tübingen: Mohr.

VIITTEET

¹ Ajatus ihmisen perustarpeista perustuu Maslowin (1985: 35-58) tarpeiden hierarkiaan. Tarpeet tärkeysjärjestyksessä: fysiologiset tarpeet, turvallisuus, rakkauden ja kuuluvuuden tarve, kunnioituksen tarve, itsensä kehittämisen tarve ja esteettiset tarpeet. Ihmiselle syntyy aina uusi tarve, kun tärkeysjärjestyksen edellinen tarve on täytetty. Kun esimerkiksi fysiologiset tarpeet on suhteellisen hyvin tyydytetty, ihmiselle tulee tarve turvallisuuteen ja niin edelleen.